

Herijking Volwasseneneducatie

Taal, de basis om Mee te doen

Maatschappelijke Ontwikkeling
Gemeente Utrecht
November 2013

Samenvatting

In Nederland is ongeveer 10% van de (allochtone en autochtone) bevolking laaggeletterd. Volwasseneneducatie is de wat algemener geformuleerde term voor beleid en budget dat in hoofdzaak is gericht op het terugdringen van die laaggeletterdheid.¹

Door het wegvallen van Inburgeringfinanciering per 2013 is het budget Volwasseneneducatie het enige gemeentelijke middel om taalvaardigheid te bevorderen. Sinds dit jaar heeft de rijksoverheid besloten om de bestemming van de rijksbijdrage te beperken tot taal, rekenen en computerbasisvaardigheden voor de doelgroep laaggeletterden. In eerdere jaren was het mogelijk om andere, meer algemeen vormende activiteiten uit dit budget te financieren. Ook het tweede-kans voortgezet onderwijs (VaVo) werd tot 2013 uit de Rijksbijdrage gefinancierd. Het wegvallen van de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor Inburgering en VaVo én de aanpassing van het rijksbeleid waren aanleiding om een herijking van de Volwasseneneducatie aan te kondigen.

Gelet op het grote aantal laaggeletterden, circa 30.000 in Utrecht, willen wij de keuze die het rijk heeft gemaakt, ook hanteren voor de uitgaven uit het gemeentelijk budget Volwasseneneducatie. De beschikbare middelen moeten vooral worden ingezet om zoveel mogelijk burgers mee te laten doen in de samenleving. Taal is daarbij een basisvoorwaarde. Bestrijding van laaggeletterdheid is daarom de kern van Volwasseneneducatie in de toekomst.

Dit doen wij als gemeente niet alleen. In de evaluatie van het eerdere aanvalsplan Laaggeletterdheid (2007–2010) is als speerpunt geformuleerd dat wij hiervoor samenwerking zoeken met relevante organisaties in de stad. Deze samenwerking geven wij mede vorm door een constructieve samenwerking met het regionale project van de Stichting Lezen & Schrijven (Taal voor het Leven) en de daaraan gelieerde partners, de taalaanbieders en actieve werkgevers.

Bovendien zijn er in de stad 800 Taalvrijwilligers actief, die non-formeel aanbod voor vele laaggeletterde inwoners verzorgen. Wij willen de samenhang tussen dit non-formele aanbod en het formele (educatie) aanbod versterken. En we willen investeren in een kwalitatieve ondersteuning voor deze vrijwilligers, zodat zij een inhoudelijk steuntje in de rug krijgen bij de invulling van hun belangrijke werk.

Tot slot willen wij jaarlijks nog meer Laaggeletterden voorzien van een formeel of non-formeel aanbod. We streven naar een jaarlijks bereik van circa 10 % van de geschatte doelgroep (3.000 deelnemers) en daarom een groei van 10–15 % deelnemers en 200 Taalvrijwilligers in de komende 2 jaar.

Deze brede aanpak geven wij via deze herijking een nieuwe impuls in 2014. Aangezien tot nu toe van rijkswege nog geen duidelijkheid is verstrekt over de voorwaarden van financiering vanaf 2015, beperken wij de financiële vertaling van onze ambitie en acties tot 2014.

Achtereenvolgens gaan wij in op:

– Aanleiding en achtergrond	pag 3
– Wettelijk en financieel kader	pag 5
– Ambitie en acties	pag 6
– Besteding beschikbaar budget 2014	pag 11

¹ Voor een korte uitleg van enkele begrippen en taalniveaus verwijzen wij naar bijlage 1

1. Aanleiding en achtergrond

Nederland kent ongeveer 1,4 mln personen (circa 10%) die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen. Recent onderzoek geeft zelfs aan dat het aantal laaggeletterden toeneemt. Het gaat daarbij om allochtonen en autochtonen, met een grote diversiteit aan achtergronden en capaciteiten.

Er is sprake van een verborgen problematiek, want er bestaat geen registratie waarin een actueel beeld is opgenomen van de taalvaardigheid. Er is vaak sprake van schaamte, zodat het niet eenvoudig is de doelgroep te bereiken en te bewegen tot actie. Bovendien hebben veel mensen hun leven zo ingericht dat zij 'ermee kunnen leven'.

Tegelijkertijd is de Nederlandse taal een belangrijke voorwaarde om aansluiting te vinden in de samenleving: in het dagelijks functioneren, de arbeidsmarkt, communicatie met instanties, enzovoorts. De verdergaande digitalisering van de samenleving (variërend van e-dienstverlening tot smartphone) stelt nog meer eisen.

De rijksoverheid erkent de problematiek van laaggeletterdheid en een gering opleidingsniveau al jaren en ondersteunt daarvoor gemeentelijke Volwasseneneducatie, via een rijksbijdrage. Ook in de gemeente is de problematiek al jaren erkend. In aanvulling op de rijksbijdrage is hiervoor een gemeentelijk budget beschikbaar. In 2007 is het Utrechtse Aanvalsplan Laaggeletterdheid vastgesteld, dat in 2010 in de gemeenteraad positief is geëvalueerd. Hierop is vanaf dat moment voortgeborduurd.

Er bestaan diverse landelijke en stedelijke initiatieven die gericht zijn op het verbeteren van het taalniveau. Landelijk met name de Stichting Lezen & Schrijven, in de periode 2012 – 2015 regionaal versterkt met het project Taal voor het Leven.

Ook in Utrecht zijn er vele initiatieven, zowel stedelijk als in de wijken. Volgens een recente inventarisatie van het project Taal voor het Leven zijn in Utrecht circa 800 taalvrijwilligers actief. Daarnaast ondernemen enkele werkgevers (AxionContinu, Hema, Stadswerken) activiteiten om laaggeletterdheid van personeelsleden te bestrijden. Werk en Inkomen en Utrechtse Werkbedrijven besteden in re-integratieactiviteiten, waar nodig, eveneens aandacht aan taalvaardigheid die nodig is op de werkvloer. Voorts zijn enkele grote organisaties (zoals het Utrechts Medisch Centrum) zich steeds meer bewust van het feit dat soms cruciale communicatie (folders, sites) door een deel van de doelgroep niet wordt begrepen en nemen daarop maatregelen.

Juist vanwege de verborgen problematiek en het grote aantal inwoners dat er baat bij zou hebben om zich in te zetten voor een betere taalbeheersing, is een brede aandacht voor de problematiek en betrokkenheid van burgers en organisaties van groot belang.

Door het wegvallen van het inburgeringaanbod en dankzij de goed verankerde samenwerking en verwijzing in het netwerk, is momenteel sprake van een groot aantal deelnemers aan taalactiviteiten. De lesgroepen zijn vol, de verschillende leesgroepen in de wijken worden goed bezocht, de beschikbare taalvrijwilligers hebben meer dan voldoende deelnemers. Op een aantal plekken is sprake van een wachtlijst.

Jaarlijks worden circa 1.500 inwoners via lesgroepen (ROC, Prago, Volksuniversiteit) getraind in vaardigheden Nederlands en daarnaast nog eens circa 1.200 personen via andere initiatieven, met name de Taalvrijwilligers.

Aanleiding voor herijking

Tot 2013 waren er drie vormen van Volwasseneneducatie :

- Inburgering; gemeentelijke verantwoordelijkheid weggevallen per 2013, nieuwkomers moeten zelf zorgdragen voor hun Inburgering
- VaVo (2^e kansonderwijs) ; gecentraliseerd naar ministerie OCW vanaf 2013
- "Overige Educatie"; als gevolg van het wegvallen van Inburgering per 2013 van rijkswege beperkt tot taal, rekenen en computerbasisvaardigheden voor allochtone en autochtone inwoners

Bij het wegvallen van de gemeentelijke verantwoordelijkheid en het budget op het terrein Inburgering en VaVo én de gewijzigde inzet van de rijksbijdrage hebben wij een herijking van beleid aangekondigd.

In eerste instantie zou deze herijking voor de zomer 2013 aan de gemeenteraad worden aangeboden. Onduidelijkheden over de toekomst van het rijksbudget (een belangrijke randvoorwaarde voor de mogelijkheden van gemeentelijk beleid) verhinderde een herijking op dat moment. We hebben de raad hierover geïnformeerd bij brief van 25 juni 2013 (kenmerk 13.039150). Ook nu zijn er nog onduidelijkheden over bestedingsvrijheid en andere voorwaarden bij het rijksbudget vanaf 2015.

Ondanks die onzekerheden willen wij voor 2014 de ambitie en acties aan de gemeenteraad voorleggen en de beleidsrichting vast laten stellen voor de komende jaren. 2014 kan worden beschouwd als een overgangsjaar naar 2015.

De ambitie en acties bieden voldoende richting voor de uitwerking en aanpassing van beleid in de komende jaren.

2. Wettelijk en financieel kader

Het **ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap** stelt op basis van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs voor de besteding van een Rijksbijdrage een aantal eisen aan gemeenten:

- de doelgroep betreft allochtone en autochtone volwassenen, die niet deelnemen aan regulier onderwijs, en de Nederlandse Taal onvoldoende beheersen. Het ministerie van OCW hanteert hiervoor het referentieniveau 2F.
- inburgeringsplichtigen zijn uitgezonderd van deelname.
- gemeenten sluiten een jaarlijkse overeenkomst af met een ROC over de inkoop van educatieopleidingen. Deze gedwongen winkelnering eindigt in principe per 2015.
- uitgangspunt voor de inkoop betreft 'groepscontacturen'; activiteiten zoals werving van deelnemers kunnen niet meer uit dit budget worden bekostigd.
- opleidingen en trainingen zijn gericht op taal, rekenen en computerbasisvaardigheden, met een belangrijke prioritering op verwerven van taal. Meer algemene vormende activiteiten of lessen in vreemde talen kunnen niet meer uit dit budget worden gefinancierd.
- eisen ten aanzien van groepsgrootte, verantwoording, e.d.

Dit onderdeel is het 'formele' aanbod, dat voldoet aan de eisen en gericht is op vastgestelde eindtermen. In 2013 heeft het rijk € 1,16 mln beschikbaar gesteld via deze Rijksbijdrage. Op basis van een nieuwe verdeelsystematiek, waarbij rekening is gehouden met behaalde resultaten in 2011, is in oktober 2013 de rijksbijdrage voor 2014 verhoogd naar € 1,55 mln.

De minister heeft aangekondigd dat de 'gedwongen winkelnering' van dit budget bij het ROC vanaf 2015 vervalt. Zij dringt aan op een zorgvuldige afbouw van de activiteiten bij de ROC's. Vooralsnog is niet duidelijk onder welke voorwaarden dit budget vanaf 2015 beschikbaar zal worden gesteld.

ROC Midden Nederland heeft besloten de Educatieactiviteiten per 2018 te beëindigen.

In de **gemeentebegroting** is een aanvullend budget beschikbaar. Dit budget wordt besteed aan de subsidiëring van onder andere Prago (aanbod voor mensen met lichte verstandelijke beperking), de Volksuniversiteit (met name NT2-staatsexamen) en tot voor kort aan Centrum Trijn van Leemput (vormingswerk volwassenen).

Daarnaast worden extra ROC-activiteiten uit het gemeentelijk budget betaald. Het gaat dan met name om activiteiten die niet uit de rijksbijdrage gefinancierd kunnen worden zoals werving van deelnemers om het beschikbare aanbod optimaal te benutten en aanvullende taalbegeleiding bij de geïntegreerde trajecten.²

Tot slot worden uit dit budget kosten gefinancierd om de jaarlijkse activiteiten in de Week van de Alfabetisering (waaronder de uitreiking van de Henk Westbroek Trofee) te realiseren.

Voor 2013 is een gemeentelijk budget van € 1,2 mln beschikbaar.

Als gevolg van de besluitvorming Voorjaarsnota 2013 is besloten dit budget in 2015 te verminderen met € 340.000,- en in 2016 met nog eens € 40.000,-.

Vanaf 2016 is daardoor een gemeentelijk budget van € 825.000,- beschikbaar.

Daarnaast worden er uit andere budgetten aanvullende taaltrainingen gefinancierd, zoals via de re-integratie (circa € 200.000,-, 200 personen in 2014 : Taal op de werkvloer en bij sollicitatie).

² Geïntegreerde trajecten zijn MBO-opleidingen die gevolgd worden door voormalige leerlingen internationale schakelklas en herintredende allochtone vrouwen.

3. Ambitie en acties

Nederlandse Taal centraal

Geletterdheid is een fundamentele voorwaarde voor duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, zelfredzaamheid van burgers en sociale cohesie (het voorkomen van uitsluiting).

In navolging van de rijksoverheid leggen we daarom de prioriteit in Volwasseneneducatie bij taalbevordering voor volwassenen die onder niveau 2F functioneren. Dit impliceert dat de subsidie voor een aantal activiteiten bij de Volksuniversiteit (Vreemde talen en Sociale Redzaamheid) in 2015 wordt afgebouwd. De subsidie wordt beperkt tot co-financiering van de voorbereiding op staatsexamens NT2.

Wanneer in het aanbod computerbasisvaardigheden zijn opgenomen, ligt het accent op de taalcomponent daarin, niet op de beheersing van softwarepakketten.

Het is van belang dat we zoveel mogelijk inwoners die de taal onvoldoende beheersen, aanzetten tot actie. Hetzij in een formele (lesgroep) setting, danwel in een non-formele setting (lees- en conversatiegroepen, taalmaatjes). Wij streven op termijn naar een jaarlijks bereik van 10% van de geschatte doelgroep. Daarvoor is een groei van 10 – 15% deelnemers aan het formele of non-formele aanbod in de komende twee jaar noodzakelijk. En streven we tevens naar een toename met 200 Taalvrijwilligers in die periode : 3.000 deelnemers en 1.000 taalvrijwilligers in 2015.

Burgers zijn zélf actief

Analoog aan de transities in het sociale domein staat centraal dat wij de burger niet alleen als consument maar ook als actieve participant zien. Hij/zij kan zelf allerlei acties en initiatieven ondernemen om de taal beter machtig te worden, ook naast lessen of begeleidingsuren. Informeel: op eigen initiatief aan de slag via het eigen netwerk, taalmethodes, luisterboeken en internet. Dit uitgangspunt zal in het aanbod worden gestimuleerd. De overheid is bereid om te investeren, maar ook van de deelnemers wordt een actieve investering verwacht. Inzet om de taal te leren, maar ook om actief te zijn in de samenleving, om mee te doen. Dat is een onderdeel van de Utrechtse invulling van Wederkerigheid, maar ook van groot belang om de taal actief te gebruiken.

Wij willen onze ambitie concretiseren met de volgende acties:

- 3.1 Versterken samenhang en toegankelijkheid
- 3.2 Ondersteuning taalvrijwilligers
- 3.3 Inzicht en monitoring
- 3.4 Stimuleren werkgevers
- 3.5 Digitale ontwikkeling

3.1. Versterken samenhang en toegankelijkheid van formeel – en non-formeel aanbod

Doel is dat de juiste personen gebruik maken van het best 'passende' aanbod. Dat is klantvriendelijk én effectief.

Niet iedereen is in staat en bereid om taal te leren in een lesgroep, met vaste tijden, huiswerk en bijbehorende toetsen. Veel personen uit de doelgroep hebben juist frustraties in lessituaties opgelopen of weten van zichzelf dat ze het leervermogen missen om een niveau van 2F te bereiken. Zij zijn beter geholpen met een meer laagdrempelig en persoonlijk aanbod van leesgroepen of een taalmaatje. Waarbij na enige tijd toch de wens kan ontstaan om serieus in een lesgroep aan de slag te gaan.

Andersom is het in veel gevallen prettig om naast de lesgroep ook begeleid te worden door een taalmaatje: voor hulp bij huiswerk, oefenen van conversatie, enz.

Een goede aansluiting tussen formeel en non-formeel aanbod verbetert de effectiviteit en de resultaten van de inspanningen en draagt bij aan het gewenste maatwerk.

Vaak komen taalproblemen op andere plekken naar boven: bij financiële hulpverlening, aanvraag van een uitkering, op de (voor)school van de kinderen of bij een internetcursus. Dit blijkt ook in de werkpraktijk van activerings- en buurtteams. Niet altijd hebben intermediairs zicht op de mogelijkheden die er voor verschillende deelnemers zijn.

We willen een betere samenhang stimuleren tussen de verschillende vindplaatsen en alle initiatieven die in de stad worden ontplooid.

De volgende acties zijn van belang om samenhang en toegankelijkheid te versterken:

3.1. A Taalaanbod digitaal inzichtelijk

In 2013 is, mede door inzet vanuit de Stichting Lezen en Schrijven, een belangrijke stap gezet door het aanbod in de stad zoveel mogelijk in beeld te brengen en te plaatsen in de [Taalkaart Jekuntmeer](#). Deze basisinformatie kan een goede aansluiting tot stand brengen met de verschillende intermediairs. Ook burgers en mensen in hun directe omgeving kunnen op die manier zien welk aanbod in de stad beschikbaar is. Het is de bedoeling dat de bekendheid van de site verder wordt vergroot de komende jaren. Punt van aandacht is volledigheid en actualiteit van de gegevens. Via de site wordt ook gewezen op de mogelijkheden om zelf te oefenen via sites als [www.oefenen.nl](#) en het programma Klik & Tik (wegwijs op internet).

3.1. B. Taal InformatiePunten in de bibliotheekfilialen

In het najaar van 2013 zijn 2 TIP's geopend in de bibliotheekfilialen in Overvecht en Kanaleneiland. In het voorjaar van 2014 zal dit zijn uitgebreid naar 11 bibliotheekfilialen. Medewerkers van de bibliotheek zijn getraind om met de bezoeker na te gaan wat een goede stap zou kunnen zijn, gebruik makend van de [Taalkaart Jekuntmeer](#). Wanneer de vraag van de bezoeker meer tijd vergt, kan een afspraak worden gemaakt met een taalvrijwilliger. Deze Wegwijzer kent het aanbod goed en heeft tijd om meer in te gaan op de wensen en mogelijkheden van de bezoeker.

3.1. C. Taalcoach in de bieb

De Taalcoaches zijn vrijwilligers die worden ondersteund door deskundige beroepskrachten en maken gebruik van methodieken die hun waarde hebben bewezen. Per taaltraject worden doelstelling en aanpak vastgesteld. Een traject duurt in principe minimaal een half jaar, waarbij taalcoaches en (groepjes) cursisten elkaar wekelijks minstens een uur treffen. In een periode van 3 jaar krijgen minimaal 600 laaggeletterde Utrechters ondersteuning van vrijwillige taalcoaches in 3 Utrechtse bibliotheken.

In bovenstaande projecten wordt samengewerkt tussen Bibliotheek Utrecht, Taal doet meer (voorheen Stichting Kerk en Buitenlanders), Prago, Stichting Lezen & Schrijven en Gilde Utrecht.

3.1. D. Samenwerking met vindplaatsen

Vaak komt een taalprobleem naar voren bij andere vormen van dienstverlening. Het is belangrijk om zo goed mogelijk op dergelijke situaties aan te sluiten en burgers te bewegen om actie te ondernemen. Immers juist op die momenten wordt er urgentie gevoeld. Intermediairs kunnen gebruik maken van de digitale Taalkaart of verwijzen naar de Taal Informatie Punten in de bibliotheek. Intermediairs zullen actief worden geïnformeerd over deze mogelijkheden.

Een andere, meer intensieve vorm willen wij in een pilot bij Werk en Inkomen uitproberen. De Stichting Lezen & Schrijven heeft een 'tool' ontwikkeld waarmee eenvoudig nagegaan kan worden

of er sprake is van laaggeletterdheid: de Taalmeter. In de pilot zullen aanvragers van een bijstandsuitkering de Taalmeter invullen en indien nodig worden verwezen.

3.2 Verbeteren ondersteuning taalvrijwilligers

Zoals aangegeven zijn er vele taalvrijwilligers in Utrecht actief. De door hen geboden kwaliteit en variëteit verschilt. Ook vrijwilligers hebben zo hun specialiteiten en voorkeuren. Daarnaast weten de vele vrijwilligers niet precies weten wat er verder aan mogelijkheden bestaat in de stad, welke methoden voorhanden zijn, hoe er op een positieve manier getest kan worden of er vooruitgang wordt geboekt. In overleg met het Taalnetwerk en de Sociaal Makelaars komen we tot de conclusie dat een investering in ondersteuning van deze vrijwilligers van belang is. Zij verdienen praktisch en inhoudelijk een steuntje in de rug.

Daarnaast is een verdere groei van het aantal vrijwilligers gewenst om tegemoet te komen aan de vraag.

3.2. A. Netwerken verbinden

Taalvrijwilligers werken vanuit een grote verscheidenheid van organisaties. Sommige organisaties zijn grotendeels gericht op taalondersteuning, zoals Taal doet meer (voorheen Stichting Kerk en Buitenlanders), veel andere organisaties hebben een bredere taak, zoals de sociaal makelaars, Gilde of de Vrijwilligerscentrale. Het is belangrijk dat deze verschillende organisaties en de wijk- en stedelijke netwerken worden verbonden. Zodat men elkaar, elkaars mogelijkheden en werkwijzen leert kennen. Onder impuls van de regionale projectmedewerkers van de Stichting Lezen & Schrijven komen deze organisaties regelmatig bij elkaar.

Specifieke aandacht is, ook gemeentelijk, besteed aan de samenwerking met de nieuwe sociaal makelaars. Met de nieuwe organisaties en Taal doet meer, zijn concrete afspraken gemaakt over het praktisch faciliteren van taalvrijwilligers in de wijken.

3.2.B. Taal Ondersteunings Punt

In het najaar van 2013 is het Taal Ondersteunings Punt (TOP) van start gegaan om taalvrijwilligers een inhoudelijke steun in de rug te geven. Vanuit het TOP worden basistrainingen gegeven, er zijn materialen en methoden beschikbaar en er wordt een helpdesk ingericht. Dit draagt bij aan een versterking van de kwaliteit van het vrijwilligerswerk en biedt vrijwilligers concrete en praktische handvatten. In het TOP wordt samengewerkt tussen bibliotheek, Taal doet meer, Vrijwilligerscentrale en Stichting Lezen & Schrijven.

Het Taalondersteuningspunt is in 2013 incidenteel gefinancierd door de Stichting Lezen & Schrijven. Vanaf 2014 neemt de gemeente die financiering voor haar rekening.

3.2. C. Waardering

Al enkele jaren worden in de landelijke Week van de Alfabetisering enkele activiteiten georganiseerd om aandacht te vragen voor de problematiek van Laaggeletterdheid.

In 2013 is een ander accent gekozen en zijn de 800 taalvrijwilligers centraal gesteld. Dit positieve feit willen we ook de komende jaren benadrukken en de vrijwilligers een blijk van waardering geven voor hun inzet. De vorm kan jaarlijks ingevuld worden met stedelijke of wijkgerichte activiteiten. Liefst zoveel mogelijk voor en door de taalvrijwilligers.

3.2. D. *Kwantitatieve groei*

Het beschikbare taalaanbod wordt momenteel volledig benut. Het is niet aannemelijk dat de vraag naar taalondersteuning de komende jaren zal verminderen. Daarom streven wij naar een verdere uitbreiding van het non-formele aanbod. Kwantitatief willen wij toewerken naar werving en begeleiding van totaal circa 1.000 taalvrijwilligers.

De werving van nieuwe taalvrijwilligers is in samenwerking tussen Taal voor het Leven en de Vrijwilligerscentrale centraal georganiseerd. (www.vwcutrecht.nl/taal-voor-het-leven)

Voor de begeleiding van de extra vrijwilligers is een extra investering noodzakelijk. Wij zullen het taalnetwerk verzoeken om een gezamenlijk plan van aanpak op te stellen om werving en begeleiding van 200 extra taalvrijwilligers te realiseren.

We zullen het project Taal voor het Leven verzoeken per 1 januari 2014 een 0-meting uit te voeren om het aantal vrijwilligers én het aantal deelnemers op die datum vast te stellen.

3.3 Verbeteren van inzicht en monitoring

3.3. A *Resultaten meten en registreren*

Het is van belang meer inzicht te krijgen in de bereikte doelgroepen, het startniveau en de resultaten die worden bereikt. Landelijk zijn een aantal toetsmogelijkheden ontwikkeld die wij willen beoordelen op bruikbaarheid in Utrecht, ook door vrijwilligers. Hierin werken we in G4-verband samen. De invoering van deze toets zal gefaseerd plaatsvinden, waarbij centraal staat dat het instrument de vrijwilligers en de cursisten zal helpen om na te gaan wat er is bereikt en welke vaardigheden nog aandacht behoeven.

Tegelijkertijd bouwen we daarmee een informatiebron op die een beter inzicht biedt voor beleid en uitvoering.

3.3. B *Aandacht verhouding allochtoon en allochtoon*

Door het wegvallen van Inburgeringaanbod is de vraag van allochtonen naar taalcursussen / taalbegeleiding fors toegenomen. Wij willen ervoor waken dat ook de autochtone laaggeletterde in beeld blijft en van het aanbod gebruik blijft maken. Via gerichte werving en monitoring geven wij die aandacht vorm.

3.4 Stimuleren van werkgevers

Ook op de werkplek worden taalproblemen geconstateerd. In de praktijk blijkt het zeer stimulerend te werken wanneer een werkgevers een groep van medewerkers de mogelijkheid biedt om het taalniveau te verbeteren. Vaak spelen de directe collega's daarbij een actieve rol als taalmaatje. De laatste jaren (mogelijk als gevolg van de economische situatie) blijven nieuwe initiatieven wat achter. Ondanks de gevormde alliantie in Taal voor het Leven en ondanks de ingevoerde Henk Westbroek Trofee.

Wij willen incidenteel een impuls geven aan werkgevers om hierin actie te ondernemen. We willen in 2014 de mogelijkheid bieden om projectplannen in te dienen, waarvoor een gemeentelijke bijdrage gevraagd kan worden. De gemeentelijke bijdrage is afhankelijk van de omvang en inhoud van het project, maar zal maximaal 50% van de extra kosten co-financieren tot een maximum van € 15.000,- .

3.5 Inspelen op digitale ontwikkeling

3.5. A. *Initiatief optimalisering digitale dienstverlening voor Laaggeletterden*

Bedrijven, de gezondheidszorg en de overheid maken steeds meer gebruik van digitale dienstverlening. Hierdoor ontstaat het gevaar dat informatie bij een deel van de burgers niet goed overkomt én dat hiermee een drempel wordt opgeworpen.

Binnen de gemeente Utrecht wordt hieraan aandacht besteed in het kader van de Publieksdienstverlening. Teksten van sites en brieven aan burgers worden al op een zo eenvoudig mogelijk taalniveau geschreven. Maar uit landelijk onderzoek blijkt dat veel geschreven tekst door ongeveer 25% van de doelgroep niet wordt gevonden of niet goed wordt begrepen.

Zeker in relatie tot de transities in het sociale domein (de drie decentralisaties) zien we hierin risico's, maar ook een uitdaging om hieraan extra aandacht te besteden. Wij willen een extra impuls geven en nemen het initiatief om enkele sleutelpartijen bij elkaar te brengen om hierop een gemeenschappelijke aanpak te realiseren. Naast de verschillende gemeentelijke diensten zullen wij hierin ook andere partners betrekken. Vanuit de gezondheidszorg, UWV, Politie, Onderwijs, zullen partners worden uitgenodigd en uitgedaagd om mee te denken en mee te ontwikkelen.

Gedacht kan bijvoorbeeld worden aan de toepassing van meer beeld en geluid op voorlichtingssites (instructiefilmpjes, gesproken toelichtingen bij e-formulieren, e.d.). Voor een coördinatie- en aanjaagfunctie stellen we een incidenteel bedrag beschikbaar. Voor de feitelijke communicatie en voorlichting blijven logischerwijze de dienstverlenende organisaties zelf verantwoordelijk.

3.5. B. *Gebruik van digitale media*

De smartphone en de normalisering van het gebruik van sms, e-mail, internet, WhatsApp en social media, hebben natuurlijk veel impact in de communicatie. Laaggeletterden kunnen ook hieraan niet of moeizaam meedoen. Tegelijkertijd levert deze ontwikkeling veel motivatie op om deze mogelijkheden toch te kunnen gebruiken. Bij computer- en internetcursussen, bijvoorbeeld bij het Wijkbedrijf Utrecht, komt de problematiek van laaggeletterdheid dan ook regelmatig naar voren. Voor de begeleiding bij dergelijke cursussen zijn dan ook veel vrijwilligers gewenst, die naast de meer vakmatige inhoud, kunnen helpen met de taalcomponent.

Deze ontwikkeling zal naar verwachting de komende jaren veel laaggeletterden positief in beweging zetten. En zal tevens extra vraag naar ondersteuning tot gevolg hebben.

In dat kader is het verheugend dat begin november 2013 bekend is geworden dat een gezamenlijk initiatief van Bibliotheek, Taal doet meer, Taal voor het Leven en Mira Media, heeft geleid tot een toezegging van een ESF-subsidie voor de komende twee jaar om in de filialen van Kanaleneiland en Overvecht Digitale Leerplekken Basisvaardigheden te realiseren.

Het ESF-project is specifiek gericht op laaggeletterde allochtonen. Centraal staat het gebruik van de digitale mogelijkheden om de taal te leren. Daarmee worden tevens de computerbasisvaardigheden verbeterd. Deze activiteiten worden geïntegreerd met de activiteiten van het Taal Informatie Punt in de bibliotheekfilialen Overvecht en Kanaleneiland.

Besteding beschikbaar budget in 2014, vooruitblik naar 2015 e.v.

Voor een meer definitief overzicht voor de jaren na 2014 is duidelijkheid nodig van het ministerie OCW. In 2014– 2016 spelen daarnaast de volgende ontwikkelingen een belangrijke rol:

A. vrijvallen (gemeentelijk) budget Centrum Trijn van Leemput vanaf 2013

Het bestuur heeft de consequentie getrokken van het verder teruglopen van opdrachten (met name UWV) en het toekomstig educatiebeleid waarin vormingswerk niet meer zou passen. De activiteiten van Centrum Trijn van Leemput zijn in het voorjaar 2013 gestaakt. Hierdoor valt een bedrag van € 200.000,- vrij per 2014.

B. ombuiging als gevolg van de Voorjaarsnota 2013

Het is noodzakelijk om ook op dit onderdeel een ombuiging door te voeren. In 2015 wordt het gemeentelijk budget verminderd met € 340.000,- en in 2016 met € 40.000,-. Invulling hiervan zal overigens niet ten koste gaan van het aanbod voor de laagste taalniveaus. Gedacht wordt aan het niet-herinvesteren van een deel van de vrijgevallen subsidie Trijn van Leemput, stopzetten subsidie voor Vreemde Talen en Sociale Vaardigheden van de Volksuniversiteit en te verwachten aanbestedingsvoordelen als gevolg van het wegvallen gedwongen winkelnering rijksbijdrage.

C. een hogere rijksbijdrage per 2014

Onlangs (1 oktober 2013) is bekendgemaakt dat de rijksbijdrage aan Utrecht per 2014 wordt verhoogd naar € 1,55 mln. Deze verhoging komt vrijwel overeen met de gemeentelijke ombuiging in de jaren erna.

Door het wegvallen van Centrum Trijn van Leemput én de hogere rijksbijdrage is er in 2014 budgettaire ruimte. Voor een groot deel incidenteel omdat in 2015 € 340.000 omgebogen dient te worden. Door de inzet van de incidentele ruimte kunnen in 2014 extra lesgroepen worden gestart bij het ROC en een aantal gewenste ontwikkelingen incidenteel worden gefinancierd.

Een overzicht van de geplande uitgaven 2014 in vergelijking met 2013

Uitgavenpost	2013	2014
ROC- Rijksbijdrage	€ 1.162.500	€ 1.551.424
ROC – Gemeentebudget	€ 675.500	€ 450.000
Prago	€ 98.500	€ 110.000 (extra kosten huisvesting)
Volksuniversiteit	€ 213.000	€ 213.000
Trijn van Leemput	€ 201.000	/
Taal Ondersteunings Punt	Startkosten gefinancierd door Stichting Lezen & Schrijven	€ 100.000 (aanvraag is ingediend)
Werving/begeleiding extra taalvrijwilligers	/	€ 110.000 (beschikbaar voor aanvraag)
Overige uitgaven	€ 6.000	€ 10.000 (o.a. kantoorkosten project L&S)
Week alfabetisering	€ 32.000	€ 35.000
Incidenteel	/	€ 185.000
Bestedingsvoorstel incidenteel	– ontwikkeling toets, monitoring en implementatie – Stimulering werkgevers – Initiatief optimalisering digitale dienstverlening voor Laaggeletterden	€ 85.000 € 50.000 € 50.000
Inkomsten bijdrage Stadswerken (50%)	Circa –/– € 20.000,-	p.m. –/– (minimaal € 7.000,-)
Totaal gemeentebudget	€ 1.206.000,-	€ 1.206.000,-

2015 en verder : Een goede balans tussen continuïteit, vernieuwing en flexibiliteit

Tot nu toe was er sprake van een rijksbijdrage die via gedwongen winkelnering bij het ROC besteed diende te worden. De minister heeft gemeenten opgeroepen om in overleg met de ROC's te komen tot een zorgvuldige afbouw van de activiteiten. Het ROC Midden Nederland heeft besloten haar activiteiten per 2018 te beëindigen.

Het is momenteel niet duidelijk of de rijksoverheid een afbouwregeling zal opleggen. Ook is niet duidelijk onder welke voorwaarden het budget beschikbaar zal worden gesteld. Naar verwachting zal in de loop van dit najaar meer duidelijkheid ontstaan over de toekomstige wet- en regelgeving. Maar mogelijk pas in de loop van 2014.

Daarnaast liggen onze subsidierelaties al een aantal jaren 'vast'. Wij willen toewerken naar een systematiek waarin meer flexibel met opdrachten en subsidie kan worden omgegaan.

Tegelijkertijd is van belang dat de juiste expertise wordt ingezet en samenwerkingsverbanden kunnen groeien. Continuïteit is op verschillende onderdelen daarom eveneens van belang. Aangezien momenteel 75% van het totaal beschikbare budget (gemeentelijk + rijksbudget) wordt ingezet voor activiteiten van het ROC, is het niet verstandig daar in een keer afstand van te nemen. We zullen daarom bezien op welke onderdelen het ROC momenteel een belangrijke rol en een bewezen meerwaarde vervult en bezien of op die onderdelen continuïteit is gewenst. Dit zullen wij vanaf 2015 jaarlijks bezien en beoordelen.

Hierbij besteden wij uiteraard aandacht aan de continuïteit van de dienstverlening aan groepen deelnemers. Eenmaal gestarte cursussen kunnen, waar mogelijk, volledig worden afgerond door enkele afspraken uit de overeenkomst te continueren na 2014. Deelnemers die al meer dan 3 jaar van het ROC-aanbod gebruik maken, zullen zoveel mogelijk worden omgezet naar non-formeel aanbod.

Op onderdelen kan een regionale samenwerking tot stand komen. De minister deed hiertoe in haar brief van 16 mei 2013 een eerste oproep. In de regio is gebleken dat op een aantal onderdelen een meerwaarde wordt gezien in samenwerking en afstemming.

Bovenstaande aspecten zullen in 2014 meer uitkristalliseren en zullen wij meewegen in de voorbereiding naar 2015.

Bij de **begroting van 2015** zullen wij de invulling van de financiële inzet in dat jaar aan de raad voorleggen, inclusief de ombuiging.